

**HZ. PEYGAMBER'İN HADİSLERİNDE KORUYUCU
HEKİMLİK: HACAMAT ÖRNEĞİ**

Yrd.Doç. Dr. Necmettin ŞEKER*

Özet

Koruyucu hekimlik, geçmişten günümüze insanların hayatlarında ve sağlıklarında hayati öneme sahip bir husus olarak devam ede gelmiştir. Hz. Peygamber'in hadislerinde ise bu mesele daha ziyade Tıbbı Nebevî çerçevesinde mütalaa edilmiştir. Hastalık gelmeden önce sağlık alanında alınacak tedbirleri içeren koruyucu hekimlik (hıfzu's-sıhha) ile ilgili çok sayıda hadis mevcuttur. Bu konudaki önemli tedbirlerden birisi de hacamat uygulamasıdır. İşte bu makalede Tıbbı Nebevî'de koruyucu hekimlik ve buna bağlı olarak da alternatif bir tedavi yöntemi olan hacamat konusu ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: hacamat, tedavi, sünnet, sağlık

ABSTRACT

Prophet and Preventive Medicine: The Case of Bloodletting

Bloodletting which has a historical background is cup therapy colloquially known as 'cupping' that is extant as both a kind of medical method and a sort of alternative therapy. Aforesaid practice which was made and encouraged by Prophet has developed identity of prophetic tradition with this aspect. This method of therapy that exists in many regions of the world increasingly gains wide currency at the present time with confirmation of modern medicine. This paper deals with the meaning of bloodletting and its content, how and whom it can be practiced and its benefits healthwise, in consideration of hadiths and in the context of medicine.

Keywords: Preventive medicine, bloodletting, therapy, tradition, health.

* Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Öğretim Üyesi

Giriş

Hayatın her alanında insanlığa rehber olan Hz. Peygamber'in (s.a.s.) evrensel mesajları, zamanın ilerlemesiyle çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Dünyevî ve uhrevî hayatın saadeti ve selameti bakımından bize kılavuz olan Kutlu Nebi'nin (s.a.s.) insan fitratına uygun hayat modelini sunan sünneti, insanlık için en istikametli ve istikrarlı yoldur. Bir taraftan insanın manevî âlemini ihya eden Resul-i Ekrem (s.a.s.), diğer taraftan maddi dünyasını en kâmil manada imar eden evrensel ve ebedi ilkeler vazetmiştir. Adeta hem gönüllere ve ruhlara şifa dağıtmış, hem de cisme ve bedene tabiplik yapmıştır.

Ona aidiyeti tespit edilmiş olan her söz ve davranışta hikmetler ve maslahatlar vardır. Bir anlamda sünnet olarak nitelendirilen sözleri, fiilleri ve halleri, ifrat ve tefritten uzak olduğu gibi abesiyetten de beridir. İnsan fitratını ve ihtiyaçlarını en iyi bilen Allah, bu bakımdan Onu ilahî edeple terbiye etmiş ve üstün meziyetlerle donatarak bize en güzel rehber olarak göndermiştir.

Hz. Peygamber (s.a.s.), bu yönüyle imandan ibadete, ahlaktan adaba, adaletten iktisada, temizlikten tedaviye kadar hayatın her alanında ümmetine zengin bir miras bırakmıştır. O'nun (s.a.s.) beşere sunduğu bu evrensel ve ebedi ilkelerin bir kısmı da sağlık alanıyla ilgilidir. Nebevî sünnete baktığımızda peygamberimizin gerek hayatında gerekse ümmetine tavsiyelerinde koruyucu hekimlik ve onunla bağlantılı olarak bir tür tedavi metodu olan hacamat uygulamaları ile ilgili ilkelerin belirgin olarak öne çıktığını görüyoruz.

Bu çalışmada koruyucu hekimlik ile ilgili genel bilgilere yer verilip konu ile ilgili hadislere işaret edildikten sonra hacamatın kısaca ne olduğu, nasıl uygulandığı,

yararları, yan etkileri ve modern tıptaki yeri, koruyucu hekimlik bağlamında ele alınacak, Hz. Peygamberin bu konudaki uygulamalarını ve tavsiyelerini içeren hadisleri değerlendirilecektir.

Konu hadis alanı ile ilgili olduğu için, müracaat kaynaklarımız temel hadis kaynakları ve tıbbî nebevî kitapları olacaktır. Ancak tıp ve sağlık ile iç içe olan böyle bir konunun tıbbî bilgilerden soyutlanması mümkün olmadığı için, yeri geldikçe ilgili tıbbî bilgiler de kullanılacaktır. Bu konuda ayrıca pratikte hacamat yapan uzmanlar ile birebir yaptığımız görüşmelerden elde ettiğimiz bilgiler de değerlendirilmiş olacaktır.

Koruyucu Hekimlik

Koruyucu hekimlik, bireysel ya da toplum olarak hastalıkların ortaya çıkmasını ya da ağırlaşmasını engelleyici önlemler üzerinde çalışan bir hekimlik dalıdır. İnsanlık tarihinde pratik uygulama alanı eski de olsa, hekimlikte bir bilim dalı olarak teşekkülü çok yenidir.¹ İslam tarihinde ise adı konmamış bile olsa koruyucu hekimlikle ilgili uygulamaları ilk başlatan Hz. Peygamber olmuştur.² O'nun bu konudaki tedbirleri, bize ulaşan sünnetin detaylarında gizlidir.

İmandan sonra insanoğluna verilmiş en büyük nimet olarak sağlık konusuna dikkat çeken³ Hz. Peygamber, bunun için temizliği imanın bir cüzü⁴ ve ibadetlerin ön koşulu⁵ kabul ederken, sağlıklı olmayı ve bu konuda tedbir almayı⁶ da insan sorumluluğuna verilmiş dinin

¹ Yalım, Zeki Ragıp, *Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı*, İstanbul, 1961.

² Turhanoglu, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 1999.

³ Tirmizi, *Daavat*, 105.

⁴ Müslim, *Taharet*, 1; Tirmizi, *Davet*, 86.

⁵ Müslim, *Mesacid*, 383, 284.

⁶ Buhari, *Cuma*, 2, 13; Ebu Davud, *Tıp*, 11, 14, *Libas*, 13; Tirmizi,

emirleri arasında sayar. Zira Ona göre kuvvetli mü'min zayıf mü'minden daha hayırlıdır.⁷ Hastalık gelmeden önce sağlığın kıymetinin bilinmesi uyarısında bulunması,⁸ her yemekten önce ve sonra elleri yıkamanın önemini ifade etmesi,⁹ diş sağlığı için misvak kullanmayı teşvik etmesi,¹⁰ Onun güçlü ve sağlıklı bir Müslüman kimliğinin teşekkülü için önemle vurgu yaptığı tavsiyeler arasında yer alır. Ayrıca vücut temizliği başta olmak üzere, yiyecek ve içeceklerin temiz tutulmasına ve çevre temizliğine önem vermesi, yeme ve içmede ölçülü olma ve aşırıya kaçmama konusunda bizzat fiilleri ve halleriyle örnek olması da Peygamberimizin (s.a.s.) bu alandaki önemli sünnetlerindedir.¹¹

Diğer taraftan bulaşıcı hastalıklara karşı korunma, salgının bulunduğu yerlere girmeme, böyle bir yerde bulunuluyorsa oradan çıkmama (karantina) hususundaki emirleri ve tavsiyeleri de sağlık ve koruyucu hekimlik bağlamında Onun bize tembih ettiği ilkesel uyarılarından sadece birkaçıdır.¹²

Özetle beden ve el temizliği, ağız ve diş temizliği,

Cenaiz, 18; Nesai, *Cenaiz*, 38; Konu ile ilgili değerlendirmeler ve diğer rivayetler için bkz. Hattabi, Ebu Süleyman Ahmed b. Muhammed, *Mealimu's-Sünen*, *Daru'l Kütübi'l İlmiye*, Beyrut, 1991, s. 4/201-202; Suyuti, Ebu Fadl Celaleddin Abdurrahman, et-*Tıbbu'n-Nebevî*, Mektebetu Ceylil Cedid, San'a, 1987, S. 99-101.

⁷ Müslim, *Kader*, 34; İbn Mace, *Zühd*, 14.

⁸ Buhari, *Rikak*, 3; Tirmizi, *Zühd*, 25.

⁹ Buhari, *Vudu'*, 26; Müslim, *Taharet*, 87, 88; Tirmizi, *Et'ime*, 39, 45.

¹⁰ Buhari, *Savm*, 27, *Cuma*, 8; Müslim, *Taharet*, 42; Nesai, *Taharet*, 4; İbn Mace, *Taharet*, 7

¹¹ Bu konuda bkz. Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, 4/220-255; Turhanoğlu, Ahmet, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, s.34-40; Denizkuşları, Mahmut, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, s. 55-64.

¹² Bu konularla ilgili hadisler ve yorumları için bkz. Buhari, *Tıp*, 1-56; Suyuti, *Tıbbu'n-Nebevî*, 99-101; Denizkuşları, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, s. 55-64.

çevre temizliği, yiyecek ve içeceklerin temizliği, suların temizliği, zararlı yiyecek ve içeceklerin yasaklanması, dengeli beslenme ve perhiz gibi konularda Resul-i Ekrem'in (s.a.s.) çok hassas ve duyarlı olduğu, Onun yaşam biçimini oluşturan sünnetinden ve hadislerinden anlaşılmaktadır.¹³ Ayrıca cüzam, veba ve kuduz gibi bulaşıcı hastalıklar ile ilgili uygulamaları ve uyarıları da sağlık alanında kayda değer niteliktedir.¹⁴

Hız. Peygamber (s.a.s.) bu gibi tedbirlerle günümüzde koruyucu hekimlik (hıfzu's sıhha) olarak bilinen hastalıklara karşı önlem almaya yönlendirirken, diğer taraftan hastalık durumlarında tedavi olmayı tavsiye etmektedir.¹⁵ Onun (s.a.s.) sağlık konusundaki duyarlılığı, maddi-manevi pisliklerden ve zararlı maddelerden uzak durma¹⁶ ile ilgili tavsiyelerinden anlaşılmaktadır.

Hadis kaynaklarının özellikle Kitabü't-Tıbb bölümleri¹⁷ ile müstakil Tıbb-ı Nebevî kitaplarında¹⁸ sağlık, temiz-

¹³ Bu konuda bkz. Turhanoğlu, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, s. 31-55.

¹⁴ Bkz. Turhanoğlu, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, 64-68.

¹⁵ Konuyla ilgili hadisler yeri geldiğinde kaynaklarıyla birlikte verilecektir. Bu konudaki genel değerlendirmeleri için bkz. Hattabi, *Mealimu's-Sünen*, 4/201-202; Suyutî, *et-Tıbbu'n-Nebevî*, 99-101; İbn Hacer el Askalanî, *Muhtasar Fethu'l Bâri, İhtisar*, Ebu Suhayb Safâ Ed-Davvî Ahmed El-Adevî, Mütercim, M. Beşir Eryarsoy, Polen Yayınları, 2008, s. 4/431.

¹⁶ Hadislere göre Hız. Peygamber (s.a.s.) habis şeylerle ve haramlarla tedavi olmayı yasaklamıştır. Bkz. Ebu Davud, *Tıp*, 1, 11. İlgili yorumlar ve değerlendirmeler için bkz. Hattabi, *Mealimu's-Sünen*, 4/205-207.

¹⁷ İmam- ı Müslüm'ün Sahih'i hariç diğer Kütübü Sitte eserlerinin tamamında *Kitabu't-Tıp* bölümleri oluşturularak bu konudaki rivayetler bir araya toplanmıştır.

¹⁸ Tıbbı Nebevî konusunda yazılan eserleri kronolojik olarak tanıtan Mahmut Denizkuşları, Bu alandaki eserlerin h.III. asırdan itibaren yazıldıklarını ilk dönemlerde daha çok ilgili hadislerin bir araya toplandığını; sonraki dönemlerde ise hadislerin ve yorumlarının yanı sıra genel ansiklopedik bilgilerin de bu kitaplarda verildiğini söyler. Tıbbı Nebevî konusunda yazılmış kitap sayısının kesin tespit edilememesine rağmen 15 ile 27 Arasında olduğunu nakleden Mahmut

lik ve beslenme konularındaki hadisler bir araya getirilmiştir.¹⁹ Ayrıca hadis kaynaklarında yer alan Kitabu't-Taharet ve Kitabu'l-Et'ime ve'l -Eşribe bölümlerinde²⁰ de bu konularla ilgili rivayetleri bir arada bulmak mümkündür. Bütün bunlar Onun koruyucu hekimlik konusundaki hassasiyetini göstermektedir. Hz. Peygamberin (s.a.s.) bu konuda pek çok önlem ve önerileri vardır.²¹ Bunlardan bir tanesi de bizzat hem kendisinin yaptırdığı ve hem de ümmetine tavsiye ettiği hacamat uygulamasıdır.

Hacamatın Tarifi ve Kısa Tarihçesi

Arapça telaffuzu حجامة (hıcamet) olan ve Türkçede daha ziyade hacamat diye bilinen bu kavram, sözlükte emme anlamına gelen حمم (hacm) kökünden gelmektedir²². Terim anlamı ise en kısa tanımıyla deriden vakum

Denizkuşları, *Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Tıp* isimli kitabında bu eserler hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Bkz. Denizkuşları, *Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, 127-151.

¹⁹Bu konuda Türkçemize kazandırılmış eserlerden bazıları şunlardır: Denizkuşları, *Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, Hüner Yayınevi, Konya, 2008; Ali Rıza Karabulut, *Tıbbi Nebevi Ansiklopedisi*, 1/285.286; Turhanoğlu, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 1999; İbrahim Canan, *Hız. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1991; Yayın Yönetmenliğini, Ercan Özyel'in yaptığı *Peygamberimizden Sağlık Öğütleri, Tıbbi Nebevi*, Özge Basın Yayın, İstanbul, ts.

²⁰ Bu konuda bkz. Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, S. 4/ 220-256.

²¹Bu konuda bkz. Denizkuşları, *Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, Hüner Yayınevi, Konya, 2008; Ali Rıza Karabulut, *Tıbbi Nebevi Ansiklopedisi*, 1/285.286; Turhanoğlu, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 1999; İbrahim Canan, *Hız. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1991; Ercan Özyel, *Peygamberimizden Sağlık Öğütleri, Tıbbi Nebevi*, Özge Basın Yayın, İstanbul, ts.

²² İbn Manzûr, Muhammed b. Mukerrem el-Mısri, *Lisanu'l- Arab*, I-XV, Dâru Sâdr, Beyrut ts. hcm maddesi. ; Abdullah Köse, *Hacamat*, 14/422; Karabulut, *Tıbbi Nebevi Ansiklopedisi*, 1/350.

yolu ile kan alınmasıdır.²³ Hacamat yaptırmaya ihticam; bunu meslek haline getiren kişiye de haccam denir. Bu iş için kullanılan alete de mihcem veya mihceme adı verilir.²⁴ Hacamat kanlı ve kansız olmak üzere iki türlü uygulanmaktadır. Kansız olana şişe kapama da denir. Bizim üzerinde durmak istediğimiz yönüyle hacamat; koruyucu hekimlikte ve bazı hastalıkların tedavisinde uygulanan genel bir tedavi yöntemidir.

İhtiyaca göre vücudun herhangi bir yerinden bardak veya boynuzla yapılan kan alma işlemini ifade eden hacamat, sebebi belli bir hastalığın tedavisi için yapıldığı gibi, kan fazlalığının vücutta meydana getirdiği rahatsızlıkları gidermek için de kullanılan bir tedavi usulüdür.²⁵ Bu uygulama Hz. Peygamber tarafından bizzat yaptırılan ve ümmetine tavsiye edilen bir tedavi metodu olması sebebiyle aynı zamanda nebevî bir sünnettir.

Eskiden yaygın olarak "hacamat bıçağı" denilen bir aletle tatbik edilen bu usul, bugün yerini neşter gibi daha çağdaş aletlere bırakmıştır. Bazı bölgelerde vücuttaki kirli kanı dışarıya almak için bir tür sülük de kullanılmaktadır. Adeta bu iş için yaratılmış olan söz konusu sülük kirli kanın biriktiği yerlere veya vücudun ağrıyan bölgelerine konularak kanı emmesi sağlanmaktadır. Ancak özel vakumlu kupalar ile kan alma yöntemi olan hacamat, damardan kan aldırma yönteminden veya tamamen doğal bir yol olan sülük kullanma metodundan tamamen farklı bir uygulamadır. Gerek uygulandığı bölgelerin özelliği nedeniyle gerekse elde edilen sonuçlar bakımından bildiğimiz damardan kan aldırma yönteminden farklı etkileri

²³Abdullah Köse, *Hacamat*, 14/422; Karabulut, *Tıbbı Nebevi Ansiklopedisi*, 1/350-353

²⁴Abdullah Köse, "Hacamat", 14/422; İbn Esir, *En-Nihaye Fi Garibi'l Hadisi ve'l Eser*, 1/347; Karabulut, *Tıbbı Nebevi Ansiklopedisi*, 1/285.286.

²⁵Suyuti, *et-Tıbbu'n-Nebevi*, 243; Abdullah Köse, "Hacamat", 14/422.

vardır. Zira hacamat yönteminde vücuttaki kirli kan alınırken, şırınga ile damardan başka hastalarda kullanılmak üzere temiz kan alınmaktadır.²⁶

Bu tür bir tedavinin ilk defa nerede ve ne zaman başladığı konusunda kesin bilgi bulunmamakla birlikte geçmiş 5 bin yıl öncesine kadar götürülür. Eski Çin, Mezopotamya, Mısır ve bazı Ön Asya uygarlıklarında bir kısım hastalıklara karşı vücuttan kan alma metodunun kullanıldığı bilinmektedir.²⁷ O dönemlerde bu yöntem için boynuz, bambu, seramik ve cam kupalar kullanılmıştır. Hacamatın sistemli olarak ilk defa Mısırlılar tarafından kullanıldığı, o döneme ait bazı belgelerden tespit edilmiştir.²⁸

Eski çağların ünlü hekimleri hacamatı farklı metotlarla uyguladıkları gibi, İslam hekimleri de gerek bunlardan etkilenecek gerekse Hz. Peygamberin sünnetinden ilham alarak bu tedavi metodunu geliştirip kullanmışlardır.

Aslında bütün dünyada, asırlarca, hastadan kan alma, güvenilir bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmiştir. Mesela klasik tababette birçok hastalığın, kandaki problemlerden kaynaklandığı kanaati hâkim olduğu için, tedavi sırasında akla ilk gelen husus da kan almak olmuştur. Bu yöntemin özellikle XII. Yüzyılda çok yaygın olarak uygulandığı, hatta bu alanda eserler yazıldığı²⁹ görülmektedir. Asırlar boyu yaşatılan ve diğer adıyla kupa terapisi

²⁶Bu konuda bkz. Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 156,157.

²⁷Abdullah Köse, "Hacamat," 14/422; Ayrıca bu konuda bkz. Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, S.24-32; Denizkuşları, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*,11-14.

²⁸Abdullah Köse, "Hacamat," 14/422; bkz. Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, S.24-32; Denizkuşları, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, s.11-14.

²⁹Hacamat ile ilgili kaynaklar için bkz. Abdullah Köse, "Hacamat," 14/422.

(Cupping Therapy) olarak bilinen bu uygulamanın, Osmanlı tıbbında çok uygulanan ve tıp kitaplarında yer alan yöntemlerden biri olduğu da kaynaklardan anlaşılmaktadır. Öyle ki Osmanlı tıbbı, tedavi ağırlıklı olarak bedende biriken ve atılmadığı takdirde hastalık yapan zararlı maddelerin uzaklaştırılması esasına göre temellendirilmiştir. Buna bağlı olarak da hacamat geleneği Osmanlı tababetinde yaygınlık kazanmıştır.³⁰

Binlerce yıldır bilinen ve en eski tedavi usullerinden sayılan hacamatla tedavi, günümüzde de Asya, Afrika ve Uzak Doğu ülkelerinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Avrupa'da da son yıllarda alternatif tıp içerisinde uygulanmaya başlandığı bilinmektedir.³¹

Günümüzde İslam ülkelerinde bu iş için açılmış özel kliniklerde söz konusu tedavinin uygulandığı görülmektedir. Ayrıca Çin, Malezya, Almanya, İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelerde de yaygın olduğu ve bu alanda araştırmalar yapıldığı bilinmektedir. İran ve Azerbaycan gibi bazı doğu ülkelerinde daha organize ve sistematik olarak hekimler ve sertifikalı uzmanlar tarafından yapılmaktadır.³²

Bizim ülkemizde ise çok yaygın olmamakla birlikte alternatif tıp çerçevesinde geleneksel metotlarla gayri resmi olarak yapıldığı görülmektedir. Ancak ehliyetsiz kişiler tarafından, sağlıklı ortamlarda yapılan kontrolsüz uygulamalar Sağlık Bakanlığı tarafından yasaklanmıştır.³³

Damardan kan aldırma metodunun mahiyet, muh-

³⁰Abdullah Köse, "Hacamat," 14/422.

³¹Abdullah Köse, "Hacamat," 14/422. Ayrıca bkz. <http://www.dogalrehber.com>.

³² İran ve Azerbaycan'a yaptığımız ziyaretlerde bu iş için açılmış bazı merkezleri ve klinikleri bizzat yerinde gözlemleme imkânı bulduk.

³³Bunun yerine günümüzde daha çok modern tıpta uygulanan damardan şırınga yoluyla kan alma yoluna gidilmektedir.

teva ve amaç bakımından hacamattan farklı olduğu bilinmektedir. Zira damardan alınan kan temiz kan olup başka amaçlarla tekrar kullanılmaktadır. Hacamat ise vücuttaki kirli kanın temizlenmesi amacıyla vücudun belli bölgelerine uygulanan bir operasyondur.³⁴

Geleneksel bir tedavi yöntemi olarak bilinen hacamat, son zamanlarda bilimsel toplantılarda da tartışılmaya başlanmıştır. Mesela bir araştırmada kupa terapisinin yaygın olarak kullanıldığı ülkelerden birisi olan Finlandiya'da bunun tam bir tedavi yöntemi olduğu, Finlandiya halkının uygulamaya çok ilgi duyduğu, Fin hükümetinin de bu konuya güvenilir uygulama standartları getirmek için çalıştığı ve bu konuda eğitimler düzenleyerek, yanlış uygulamalara karşı bilgilendirmeler yaptığı, ayrıca yasalarla koruma altına alınması çalışmalarını başlattığı belirtilmiştir.³⁵

Hz. Peygamberin Hacamat İle İlgili Uygulamaları Ve Tavsiyeleri

Her bir meselesi hikmet ve maslahat yüklü olan Hz. Peygamberin (s.a.s.) evrensel sünnetinin bir kısmı, bilimin, teknolojinin ve zamanın ilerlemesi ile daha iyi anlaşılmaktadır. Konumuzu teşkil eden hacamat da bunun örneklerinden birisidir. Hz. Peygamber döneminde ve daha öncesinde Arap toplumunda yaygın olarak kullanıldığı bilinen³⁶ bu uygulamayı Resul-i Ekrem'in (s.a.s.) eski gelenekten öğrenmiş olma ihtimali bulunmakla birlikte, nübüvvetin ilk yıllarında yaşadığı Miraç olayı esnasında melekler tarafından kendisine tavsiye edildiğine dair kay-

³⁴ <http://www.dogalrehber.com/web/tedavi/kupaterapisi.html>.

³⁵ <http://www.kupaterapisi.com/2-uluslararasi-kupa-terapisi-sempozyumu>.

³⁶ Cahiliye devri Araplarında tıp ve tedavi ile ilgili geniş bilgi için bkz. Denizkuşları, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, 11-15.

naklarda geçen rivayetler de mevcuttur.³⁷ Dolayısıyla Peygamberimizin (s.a.s.) uygulamasının örfi mi yoksa dinî mi olduğu konusunda görüş farklılıkları olsa da, bu tartışmalar hacamatın önemini azaltmamakta, ona olan rağbet ve ilgi bilakis bu önemi daha da arttırmaktadır.

Peygamberimizin, İslam'ın temel ve genel ilkelerine aykırı olmayan gelenekleri devam ettirdiğine dair başka örnekleri de göz önünde bulundurduğumuzda, konunun daha iyi anlaşılacağını düşünüyoruz. Kanaatimizce bu hikmetli ve faydalı tedavi metodu eski gelenekten tevarüs eden bir uygulama dahi olsa, Hz. Peygamberin (s.a.s.) onayından geçtikten sonra nebevî sünnet hüviyeti kazanmış olmaktadır.

Hz. Peygamberin hacamati, gerek koruyucu hekimlik anlamında gerekse bir tedavi metodu olarak bizzat yaptırdığına ve ümmetine tavsiye ettiğine dair çok sayıda hadis mevcuttur.³⁸ Tıbbı Nebevîde en faydalı tedavi usulü olarak tavsiye edilen³⁹ hacamatın, koruyucu hekimlik açısından da önemi büyüktür. Çünkü yukarıda da ifade edildiği üzere hacamat hastalıklara karşı koruyucu bir özelliğe sahip olduğu gibi, hastalık durumunda tedavi edici özelliği de vardır.⁴⁰

Hadis kaynaklarında ve Tıbb-ı Nebevî kitaplarında hacamatın genel olarak ne zaman, nasıl ve kimler tarafından yapılabileceğine dair rivayetler yanında, önemine ve sağlıktaki yerine dair rivayetler de mevcuttur. Vücutun hangi bölgelerine yapılacağı ve ne tür hastalıklara

³⁷ Tirmizi, *Tıp* 12, İbn Mace, *Tıp* 20; Ahmed b. Hanbel, *Müsned* I, 354.

³⁸ Bu hadisler Tıbbı Nebevî kitaplarında bir araya toplanmıştır. Mesela bunlardan birisi olan İmam Suyutî'nin et-Tıbbu'n- Nebevî isimli eserinde 36 adet rivayete yer verilerek hacamat değişik yönleri ile ele alınmıştır. Bkz. Suyutî, *Tıbbu'n- Nebevî*, 243-252.

³⁹ Buhari, *Tıp*, 13; Müslüm, *Musakat*, 62,63; Ebu Davud, *Nikâh*, 26, *Tıp*, 3; İbn Mace, *Tıp*, 20; Tirmizi, *Tıp*, 9,12.

⁴⁰ Turhanoglu, , Hadislerde Koruyucu Hekimlik, 78,79.

karşı uygulanacağı hadislerde anlatılmaktadır. Hacamatta dikkat edilmesi gereken hususlar ve alınması gereken tedbirler yanında, yapan kişiye ücret verilip verilmeyeceği, oruçlu veya ihramlı iken hacamat yapıp yapılamayacağı, adetli kadının hacamat olup olamayacağı ve hacamatın abdesti bozup bozmayacağı gibi hususlar da ilgili hadislerde yer almaktadır.⁴¹

Hz. Peygamberin (s.a.s.) hadis kitaplarında yer alan bu konudaki hadislerinde ciddi sıhhat problemi görülmemektedir. Söz konusu rivayetlerin itikat, ibadet ve muamelat gibi dinin temel konuları ile doğrudan ilgili olmaması, bunlarla amel konusunda ayrı bir kolaylık sağlamaktadır. Konuyla ilgili aşağıda yer vereceğimiz rivayetlerin çokluğu da bu hadislere olan güveni destekleyen bir başka unsurdur. Zira aynı konuda onlarca rivayetin mevcudiyeti hadis ilmi açısından manevi tevatür özelliği taşıdığı gibi uygulamanın önemini ve doğruluğunu da göstermektedir.

Temel hadis kaynaklarında yer alan bir rivayete göre İbn Abbas (r.a) Rasulullah'dan (s.a.s.) şöyle dediğini rivayet etmiştir: *“Miraç gecesi, hangi melek topluluğuna rastladıysam onlar bana; “Ey Muhammed kan aldırmaya (hacamata) devam et ve ümmetine de bunu emret” diyorlardı.”*⁴² Hacamat konusunda en çok dikkatimizi çeken bu rivayete göre melekler Hz. Peygambere kan aldırmasını ve ümmetine de telkin etmesini önemle tavsiye etmişlerdir. Allah tarafından melekler aracılığıyla Peygamberimize ve dolayısıyla insanlara böyle bir tedavi metodunun öğretilmesi ve tavsiye edilmesi, onun değerini ve insan sağlığı açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

⁴¹ Bu hadislerle mevzunun seyri içerisinde kaynakları ile birlikte yer verilecektir.

⁴²Tirmizi, *Tıp* 12, İbn Mace, *Tıp* 20; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 354.

Hadis kaynaklarında yer alan diğer bir rivayete göre de Hz. Peygamber (s.a.s.) bizzat kendisi Ebû Taybe adında bir Haccâm'a ensesinden kan aldırarak suretiyle hacamat yaptırmış, hatta ona ücretini ödemiş ve şöyle buyurmuştur: "*Tedavi yollarının en güzeli hacamattır. (Yahut hacamat sizin en iyi tedavi yollarınızdan birisidir.)*"⁴³ Diğer bir rivayette de Hz. Peygamberin baş ağrısı şikâyetleri için kan aldırılmayı,⁴⁴ ayaklardaki ağrı ve sızılar için ise kına yakmayı önerdiği bildirilmiştir.⁴⁵ Vücudun değişik yerlerinden kan aldırma imkânı olmakla birlikte, bu hadislerle göre Hz. Peygamber (s.a.s.) ensesinden kan aldırılmıştır. Bu durum ihtiyaca göre problemlilerden ve organlardan kan aldırmanın önemi ve önceliği konusunda bazı ipuçları vermektedir.⁴⁶

Buhari ve Müslüm'de yer alan bir rivayette bu işi yapan kişiye ödenecek ücret söz konusu edilerek şöyle denir: "*Resul-i Ekrem (s.a.s.) hacamat olur, kimseye ücretinde zulmetmezdi.*"⁴⁷ Bu rivayete göre hacamat o dönemde bazı kimseler tarafından geçim kaynağı olarak kullanılan bir meslek olup, karşılığında ücret almakta bir mahsur olmadığı anlaşılmaktadır. Hadisteki "*kimseye ücretinde zulmetmezdi*" ifadesi bu ücretin emek karşılığı bir hak olduğu ve Hz. Peygamberin bunu hassasiyetle gözettiği anlaşılmaktadır. Rivayetlerde Hz. Peygamberin (s.a.s.) hacamat yapan kişiye emeğine karşılık o günün şartları itibariyle bir veya iki sa'(ölçek) buğday veya hurma verdiği

⁴³Buhârî, *Tıp* 13; Müslim, *Musakat*, 62, 63; Ebû Dâvûd, *Nikâh*, 26, *Tıp*, 3; Tirmizi, *Tıp*, 9.

⁴⁴ Baş ağrısına karşı Hz. Peygamberin hacamat yaptırması ile ilgili hadisler için bkz. Buhârî, *Tıp*, 13,15. Bu konudaki yorumlar için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bârî - Muhtasar*, 11/432-434.

⁴⁵Ebu Davud, *Tıp*, 3, 4; Tirmizi *Tıp*, 3502

⁴⁶ Vücudun azalarına göre hacamatın yararları ile ilgili olarak bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bârî - Muhtasar*, 11/432.

⁴⁷Buhari, *Tıp*, 13, *Icare*, 18; Muslim, *Selam*, 77.

bildirilmektedir.⁴⁸ Günümüzde de ülkelere ve bölgelere göre hacamat operasyonunun karşılığı olarak değişen miktarlarda ücret alındığı bilinmektedir.

İlgili rivayetlerden ve teamüllerden anlaşıldığı üzere bunda bir mahsur olmadığı açıktır. Hacamat yapan kişiye ücret ödenmiş olması da bu işin o dönemde yaygın olan ve para kazandıran bir meslek olduğunu göstermektedir. O günün şartları itibariyle hacamatın iyi bir tedavi metodu olarak görüldüğü de bu hadisten anlaşılan bir başka dikkat çekici husustur.

Nâfi 'den (r.a) nakledilen bir rivayete göre de İbn Ömer (r.a) (kendisine): “*Nâfi, kan (fazlalaşmak suretiyle) beni yedi. Bunun için sen bana genç bir haccam (hacamatçı) getir. Seçtiğin haccam ne yaşlı ne de çocuk olmasın*” demiştir. Nâfi, İbn Ömer’in (r.a) şöyle dediğini nakleder: “*Ben, Rasulullah’ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu işittim: "Hacamatı aç karnına yaptırmak daha faydalıdır. Aklın çalışmasını ve hafıza (ezberleme) gücünü artırır. Hâfız olanın da hıfzetme kabiliyetini kuvvetlendirir. Artık kim hacamat yaptırmak isterse Allah’ın ismini anarak Perşembe günü hacamat yaptırın.*”⁴⁹

İbn Ömer’in bu sözünden hacamat yapacak kişinin ehil bir kişi olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Aynı zamanda hacamat yaptırmadan önce perhiz yapılması, yani tok karnına hacamatın tatbik edilmemesi hususu da bu rivayetten anlaşılmaktadır. Hacamat yaptırmanın hafızaya iyi geldiğine işaret edilmesi de oldukça anlamlıdır. Hacamat yaptırmakla aklın ve hafızanın kuvvetlenmesi arasında kurulan bağlantı ile ilgili şunları söylemek mümkündür: Hacamat yoluyla vücuttaki kirli kan temiz-

⁴⁸ Buhari, *Tıp*, 13. Bu konuda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 11/430.

⁴⁹ İbn Mâce, *Tıp*, 22.

lenmiş, böylece kılcal damarlar yoluyla bütün vücuda temiz ve taze kan dağıtılmış olacaktır. Bu sayede beyne ve kılcal damarlara giden temiz kan ve oksijen beynin ve hafızanın gücünü ve aktivitesini arttıracak, aynı zamanda hem bedenin hem de hafızanın ve aklın daha dinamik ve sağlıklı çalışmasını sağlamış olacaktır.⁵⁰

İbn Ömer rivayetinde dikkat çekilen diğer bir husus da zamanlama konusudur. Diğer rivayetlerle de örtüşen Perşembe günü kan aldırma hususu değişmez bir durum değildir. Çünkü başka hadislerde Pazartesi ve Çarşamba günleri de hacamat önerilmektedir.⁵¹ Buradaki gün sınırlaması kanaatimizce bir zorunluluk değil, muhtemelen özel bir kişi ya da durum için söylenmiş tarihsel bağlamı olan bir durumdur.

Ebu Kebşe el-Enmari'den (r.a) nakledilen bir rivayete göre ise Hz. Peygamber (s.a.s.) ensesinden ve iki omuzu arasından hacamat olmuş ve: “*Kim bu kandan akıtırsa, herhangi bir hastalık için, bir başka ilaçla tedavi olmasa da zarar görmez!*” buyurmuştur.⁵² Baş ve omuz bölgesinden kan aldırmanın,⁵³ Hz Peygamber tarafından yaptırıldığı ve teşvik edildiği bu rivayette öne çıkan hususlardan birisidir. Bunu destekleyen diğer bir hadis de şudur: Hz. Enes (r.a) anlatıyor: “*Resul-i Ekrem (s.a.s.), boynunun iki tarafındaki damarları ile iki omuzu arasındaki damardan hacamat olurdu.*”⁵⁴ Hacamatın tedavi kadar koruyucu hekimlik açısından da önemli bir fonksiyon icra ettiği gerçeği de bu rivayetteki “*kim bu kandan akıtırsa, herhangi bir hastalık için, bir başka ilaçla tedavi olma-*

⁵⁰ Bu konuda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 11/430.

⁵¹ İbn Mâce, *Tıp*, 22; Tirmizi, *Tıp*, 12; Ebu Davud, *Tıp*, 11; Nesai, *Sayd*, 36.

⁵² Ebu Davud, *Tıp* 3, 4; İbn Mâce, *Tıp*, 21

⁵³ Bu bölgelere hacamat yaptırmanın hangi hastalıklara iyi geldiğine daha önce işaret edilmişti.

⁵⁴ Buhari, *Tıp*, 14; Ebu Davud, *Tıp*, 3.

sa da zarar görmez!” cümlesinden anlaşılmaktadır. Hadiste vurgu yapılan bir başka husus da normal şartlarda kurallara uygun yapıldığı takdirde hacamatın hiçbir zararının ve yan etkisinin olmadığıdır. Günümüzde tıbbî ilaçlar da dâhil olmak üzere uygulanan tedavilerin yan etkileri ve zararları düşünüldüğünde hacamatın önemi daha da iyi anlaşılacaktır.

Hacamat yaptırmanın zamanlamasının öne çıkarıldığı bir hadiste Hz. Enes (r.a) Hz. Peygamberin (s.a.s.) şöyle buyurduğunu nakleder: *“Kim hacamat olmak isterse, ayın 17, 19 veya 21’ini arasın. Sakın, kan fazlalaşmak suretiyle birinize galebe calıp onu öldürmesin.”*⁵⁵ Daha çok hacamatla ilgili zaman faktörüne dikkat çekilen bu hadis ile ilgili daha önce de ifade ettiğimiz gibi değişik yorumlar yapılmıştır. Burada özellikle dolunayın hareketleri ile damarlardaki kan dolaşımı arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır.⁵⁶ Dolayısıyla bu durum –zaruretler hariç– hacamat yaptırmanın mevsimsel zamanlaması bakımından önem arz etmektedir.

Peygamberimizin hizmetlilerinden Selma’nın (r.a) naklettiği bir rivayete göre: *“Her kim peygamberimize başındaki bir ağrıdan şikâyet etti ise Rasulullah, (s.a.s.) ona: ‘kan aldır!’* buyurmuştur. *Her kim de ayaklarındaki bir ağrı veya yaradan şikâyet etti ise, ona da : ‘ayaklarına kına yak!’* buyurmuşlardır.⁵⁷

Hacamatın değişik amaçlarla vücudun farklı bölgelerine ve organlarına uygulanabileceği uzmanlar tarafından belirlendiği gibi; bu hadisten hareketle Peygamberimizin (s.a.s.) de bu hususta sağlıkla ilgili şikâyetleri göz

⁵⁵Tirmizi, *Tıp*, 12; Ebu Davud, *Tıp*, 11; Nesai, *Sayd*, 36.

⁵⁶Bkz. Abdullah Köse, *Hacamat*, 14/422; Karabulut, *Tıbbi Nebevi Ansiklopedisi*, 1/350; Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 152-154.

⁵⁷Ebu Davud, *Tıp*, 3; Tirmizi *Tıp*, 3502

önünde bulundurarak tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir. Mesela Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ihtiyaca binaen lokal hacamat uygulamaları yaptırdığı Hz. Enes (r.a) aracılığıyla nakledilen şu hadisten anlaşılmaktadır: "*Rasûlullah (s.a.s.) ihramlı iken sırtından çektiği bir ağrı sebebiyle hacamat oldu.*"⁵⁸ Bu da hacamatın uygulanacağı bölgenin veya organın sabit değil, duruma ve ihtiyaca göre değişken olabileceğini göstermektedir.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ihramlı iken ve oruçlu iken hacamat yaptırdığı da konu ile ilgili rivayetler arasında yer almaktadır. Bu konuda İbn Abbâs'ın (r.a) naklettiği hadis şöyledir: "*Rasulullah (s.a.s.) ihramlı olduğu halde hacamat oldu. Keza oruçlu iken de hacamat oldu.*"⁵⁹ Hacamat yaptırmak isteyen kimselerin operasyonun öncesinde ve sonrasında bazı hususlara dikkat etmeleri gerektiğini daha önce ifade ettik. Ayrıca uygulamanın ilgili bir uzmanın gözetiminde yapılmasının önemine de vurgu yaptık. Aşırı tokluk ve açlık durumlarının hacamat için uygun olmadığı da bilinen hususlardandır. Zira sonuçta kan kaybı olmakta, bu da bünyede değişik sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Nitekim kaynaklarda kurallara uyulmadan yapılan hacamattan dolayı unutkanlığa ma'ruz kalan, hatta namazda Fatihâ'yı bile karıştıran kimselerin varlığından bahsedilir.⁶⁰

Bu durum da bütün sağlık konularında olduğu gibi hacamat konusunda da hastaya ihtiyaca göre belirli bir diyet uygulanması gerektiğini göstermektedir. Her ne kadar daha önce geçen İbn Ömer (r.a) hadisinde Hacamatın aç karnına daha faydalı olduğu bildirilmiş ise de sahabenin halsizlik korkusuyla bunu terk ettiği de rivayet-

⁵⁸ Buharî, *Tıp*, 11; Ebu Dâvud, *Menâsik*, 36; Nesâî, *Hacc*, 94.

⁵⁹ Buhari, *Tıp*, 11; *Savm*, 32;; Müslim, *Hacc*, 87; Ebu Dâvud, *Savm*, 29; Tirmizi, *Savm*, 61.

⁶⁰ Ebu Davud, *Tıp*, 3.

lerden anlaşılmaktadır. Nitekim Hz. Enes (r.a) "*Biz oruçlunun hacamat olmasını, sadece bitap düşmesinden korkup terk ettik*"⁶¹ diyerek bu endişeyi ve kaygıyı dile getirmiştir. Hatta Sahabeden İbn Ebi Leylâ (r.a), ismini vermediği bir sahâbî'den şöyle naklediyor: "*Rasulullah (s.a.s.) hacamat olmayı ve iftar yapmadan üst üste bir kaç gün oruç tutmayı bize yasakladı. Ancak bunları Ashabına haram kılmadı. Kendisine: "Ey Allah'ın Resulü, sen sahura kadar orucu devam ettiriyorsun" denildiğinde ise şu cevabı verdi: "Ben sahura kadar uzatıyorum, zira Rabbim bana yedirip içirmektedir."*"⁶² Bu durumu destekleyen diğer bir rivayeti Rafi' b Hadic (r.a) şöyle anlatmaktadır: "*Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Hacamat yapan da, yaptıran da orucunu açmıştır."*"⁶³

Bu rivayete göre hacamat yapanın ve yaptıranın her ikisinin de orucunun bozulmuş olması oldukça anlamlıdır. Yaptıran için sağlık bakımından bir sakınca söz konusu olsa da bu işi yapan Haccam'ın da orucunun bozulduğunun ifade edilmesi, anlaşılması zor ve problemlili bir durumdur.

Bir rivayette Hz. Peygamber'in: "*Üç şeyde şifa vardır: Bal şerbeti içmekte, kan aldırmakta ve kızgın bir aletle dağlama yaptırmakta. Fakat ben dağlama yaptırmayı sevmem*" buyurduğu nakledilir.⁶⁴ Değişik rivayetlerde şifalı şeylere dikkatimizi çeken Hz. Peygamber (s.a.s.) bu hadiste de üç hususa vurgu yapmaktadır. Bal şerbeti içmek, kan aldırma ve dağlama yaptırmak. Bir başka çalışmanın konusu olan bal ve bal şerbetinin yararları ile

⁶¹Ebu Dâvud, *Savm*, 29; Buhari, *Savm*, 32; Tirmizi, *Savm*, 24.

⁶²Ebu Dâvud, *Savm*, 29.

⁶³Tirmizi, *Savm*, 60; Ebu Dâvud, *Savm*, 28; İbnu Mâce, *Savm*, 18.

⁶⁴Buhari *Tip* 3, 7,12; İbn Mace *Tip*, 3491, Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/246

ilgili ayrıntıları ilgili kaynaklara havale ederek⁶⁵ bu hususa burada girmek istemiyoruz.

Dağlama da hacamat gibi gelenekten gelen bir tedavi metodudur.⁶⁶ Hz. Peygamberin (s.a.s.) kendisinde şifa bulunduğunu açıkça ifade ettiği dağlamayı yaptırmaktan hoşlanmadığını ve aşağıda zikredeceğimiz İbn Abbas hadisinde belirtildiği üzere ümmetine tavsiye etmediğini söylemesi anlamlıdır. Nitekim İmran b. Husayn Hz. Peygamberin bu uyarısına rağmen dağlama yaptıklarını fakat bundan bir fayda görmediklerini bir öz eleştiri kabilinden itiraf eder.⁶⁷

İlgili hadisin yorumlarında gerekçe olarak risk taşınması, acı vermesi ve faydadan çok zararının bulunması gibi sebepler gösterilir.⁶⁸ Bu mülahazalardan dolayı kaynaklarda Arapların dağlamaya son seçenek olarak başvurdukları ifade edilir.⁶⁹ Bu hadiste bizi doğrudan ilgilendiren husus hacamatta şifanın bulunduğunu Hz. Peygamberin bizzat ifade etmiş olmasıdır. Bu durum İbn Abbas'tan (r.a) nakledilen aynı anlamdaki şu Buhari hadisinde de te'yid edilmektedir: "*Şifa üç şeydedir; Bal şerbeti, kan aldırma, ateşle dağlama. Ancak ümmetimi dağlama yaptırmaktan menediyorum.*"⁷⁰ Hacamat ile ilgili yukarıda yer verilen diğer hadisler ve hacamat yaptıran yarar gören insanların tecrübeleri de bu uygulamada şifa bulunduğunu desteklemektedir.

⁶⁵ Mesela bkz. Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, 4/251, 252.

⁶⁶ Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, 4/202, 203.

⁶⁷ Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, 4/202.

⁶⁸Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, 4/202, 203; İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 11/416.

⁶⁹Konumuzla doğrudan ilgisi olmayan dağlama mevzuunda bkz. Hattabî, *Mealimu's-Sünen*, *Şerhu Süneni Ebi Davud*, 4/202, 203; İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 11/416.

⁷⁰Buhari, *Tıp*, 3.

Hacamat Nasıl ve Ne Zaman Uygulanır?

Hacamat hadislerde de ifade edildiği üzere derinin bir neşter yardımıyla çizilip ağzı geniş bir boynuz, bardak, kavanoz veya şişe vasıtası ile kanın çekilmesi şeklinde yapılır.⁷¹ Bu konudaki bir hadiste Cabir b. Abdullah: “ *Tedavide kullandığınız ilaçların her hangi birisinde hayır varsa/olacaksa bu kan aldırma için neşter vurma... tır*” diyerek hacamatın o dönemde neşter ile yapıldığını ifade etmiştir.⁷² Uygulamada, önce bardak vb. türden tatbik edilecek kupanın havası alınır-ki genellikle ispirtolu pamuk yakılarak kupanın oksijenli havası boşaltılır- akabinde bedenin kan alınacak bölgesine kapatılarak havasız bırakılıp uyuşturulur. Aynı yer neşterle 2 veya 3 milim çizilir. Sonra havası alınmış kupa neşterle çizilen yere tekrar kapatılır. Bu işlem yapılırken, kılcal damarlardan kan gelmeye başlar. Bu operasyon genellikle üç defa tekrarlanır. Tedavi 20-25 dakika sürer. Ortalama 300-350 gram kadar kan çıkarılır. Operasyon özellikle ağrı, sızı veya hastalık olan organa yakın yerlere yapılır. Uygulamanın profesyonel eğitim almış uzmanlar tarafından yaptırılması sağlık açısından tartışılmaz bir öneme sahiptir.⁷³

Hadislerde de buna dikkat çekilmektedir. Mesela İbn Ömer (r.a) Nâfi'ye hitaben: “... *Sen bana bir hacamatçı getir ve genç bir hacamatçı seç. Ne yaşlı ne de çocuk olmasın*” demiştir.⁷⁴ Bu konudaki sahabe sözünden de anlaşıldığı üzere hacamat yapacak kişinin, ne güçten ve kuvvetten düşmüş, eli kolu titreyen bir yaşlı; ne de acemi bir çocuk olması uygun görülmemektedir. Haccam'ın bu alanda yetişkin (genç) ve ehliyetli olması tavsiye edilmek-

⁷¹ Karabulut, Tıbbı Nebevi Ansiklopedisi, 1/350.

⁷² Bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bârî - Muhtasar* 11/417.

⁷³ Abdullah Köse, “*Hacamat*”, 14/422.

⁷⁴İbn Mâce, -*Tıp*, 22.

tedir.

Hastalık veya hastalık belirtisi olan durumlarda gün ve saat gözetilmeden hacamatın her zaman uygulanabilirliği açıktır.⁷⁵ Hz. Peygamberin (s.a.s.) Veda haccında bacağındaki bir rahatsızlıktan dolayı deve üzerinde ve ihramlı olduğu halde tabibi çağırarak hacamat yaptırması⁷⁶ ihtiyaca göre zaman ve zemin gözetmeden hacamat yaptırılabilceğini göstermektedir. İbn Abbas'tan (r.a) gelen bir rivayete göre ise Ebu Musa el- Eş'ari zarurete binnaen gece hacamat yaptırmıştır.⁷⁷ Ancak sadece bir sünneti ifa etmek veya hastalıklara karşı tedbir amacıyla yaptırmak isteyenlerin, hadislerde belirtilen gün ve zaman dilimlerini göz önünde bulundurması sünnete riayet bakımından daha isabetli bir yaklaşım olacaktır.⁷⁸

Hadislerde belirtildiği üzere, normal şartlarda hacamat uygulaması için doğru zaman, her kameri ayın ikinci haftasından sonraki günlerdir.⁷⁹ Bu konudaki rivayetlerde kameri takvime göre ayın 17, 19, 21 ve 23. Pazartesi, Salı ve Perşembe günlerinin tavsiye edildiği görülmektedir. Bu durum söz konusu günlerin sünnete daha uygun olduğunu göstermektedir.⁸⁰ Mesela: Enes b. Malik (r.a) Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu nakleder:

“Kim hacamat yaptırmak isterse, ayın 17, 19 veya

⁷⁵ Hacamat yaptırmanın en faydalı saatleri doktorların tavsiyesine göre günün ikinci ve üçüncü saatleridir. Bu konuda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar* 11/428. İhtiyaç duyulduğunda zaman dilimi gözetmeksizin hacamat yaptırılabilceği konusunda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar* 11/428.

⁷⁶ Buhari, *Tıp*, 14.

⁷⁷ Buhari, *Tıp*, 11.

⁷⁸ Bu konuda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar* 11/428.

⁷⁹ İbn Hacerin naklettiğine göre ayın ikinci yarısından sonra, diğer bir ifadeyle dört haftanın üçüncüsünde hacamat yaptırılması konusunda o dönemin doktorları ittifak etmişlerdir. Bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar*, 11/428.

⁸⁰Bkz. İbn Mâce, *Tıp*, 22.

2l'ini kollasın. Sakın, kan (basıncı) fazlalaşmak suretiyle (kanın durmayacağı günler) birinize galebe çalıp onu öldürmesin.⁸¹ Bu rivayette de zamanlamaya riayet edilmediği takdirde olumsuz sonuçlar doğurabileceğine dikkat çekilmiştir. İbn Ömer'den nakledilen diğer bir rivayette de Hz. Peygamber şöyle buyurur: "...Hacamat yaptırmak isteyen, Allah'ın adıyla, Perşembe günü hacamat yaptırın. Cuma, Cumartesi ve Pazar günlerinde hacamat yaptırmaktan sakının. Pazartesi ve Salı günü de hacamat yaptırınız. Fakat Çarşamba günü de hacamat yaptırmaktan sakının: Çünkü O gün, Eyyub (a.s)'in derde maruz kaldığı gündür..."⁸²

İlgili hadislerin yorumlarında söz konusu zaman dilimlerinin Dolunayın hareketleriyle ilgisi kurularak bu durumun insan vücudundaki kan hareketlerini etkilediği ifade edilmektedir.⁸³

Her ne kadar sahabî Ebu Bekre, (r.a) Salı günleri hacamat olmayı men ederek, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) "Salı günü kan (ın çokça aktığı) günüdür. O günde öyle bir saat vardır ki kan durmaz"⁸⁴ buyurduğunu nakletmekte ise de, söz konusu rivayetle ilgili yapılan farklı yorumlarda Salı günleri de hacamat yapılabileceği ifade edilmiştir.⁸⁵ Nitekim yukarıda geçen İbn Ömer hadisinde hacamat yapılabilecek günler arasında Salı da sayılmaktadır.⁸⁶ Kanaatimizce bu hadislerde yer alan zamanlama, haftanın belirli günlerinden ziyade, ya kişilere özel hususî

⁸¹Tirmizi, *Tıp*, 12;Ebu Davud, *Tıp*, 5; Yorumlar için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar* 11/428; Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 154, 156.

⁸²İbn Mâce, *Tıp*, 22.

⁸³Bkz Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 154,155, 161,162.

⁸⁴Ebu Dâvud, *Tıp* 5.

⁸⁵Bu konudaki Tıbbî yorum için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar* 11/428; Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 161.

⁸⁶Hacamatın zamanı ile ilgili olarak tıp uzmanlarının görüşleri için bkz. Canan, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 152-154.

durumlardan dolayı yapılmış bir tavsiye veya dolunay ile insan fizyolojisi arasındaki etkileşim ile ilgilidir. Zira konumuz itibarıyla normal şartlarda haftanın günleri arasında bir fark yoktur.

Hacamatın Faydaları

Hangi araç ve metotla yapılırsa yapılsın ve hangi zaman diliminde olursa olsun, hacamat, nebevî sünnetin evrensel ilkeleri göz önünde bulundurularak, usulüne uygun yapıldığı takdirde insan sağlığı bakımından oldukça yararlı bir tedavi yöntemidir.⁸⁷ Ancak bu işin zaman, zemin ve şartlar göz önünde bulundurularak bir hekimin muayenesi ve tavsiyesi ile yapılmasının önemi ve zarureti de ortadadır. Aksi takdirde yarar yerine zarar verebilir. Nitekim yanlış uygulamalardan zarar görenler de yok değildir.

Kaynaklarda hacamattaki aşırı kan kaybından dolayı hafıza bozukluğuna uğrayan, unutkanlık hastalığına yakalanan hatta bundan dolayı namazda Fatihâ'yı bile karıştıran kimselerden bahsedilerek⁸⁸ bu konudaki hassasiyete dikkat çekilmiştir. Bundan dolayı gerek Hz. Peygamber (s.a.s.) gerekse sahabe⁸⁹ bu işin zamanlaması ve ehline yaptırılması konusunda oldukça duyarlı olmuşlardır. Sahabenin kan aldırma yöntemine sıkça başvurduğu o dönemdeki uygulamalardan anlaşılmaktadır. Mesela Cabir b. Abdullah'ın, hastalığı dolayısıyla el-Mukanna isminde bir zatı ziyaret ederek: "*Sana hacamat yaptırmadan buradan ayrılmam. Çünkü Rasulullah (s.a.s.) onda muhakkak fayda vardır*" buyurdu⁹⁰ demesi ihtiyaç durumunda bu yola sıkça başvurulduğunu göstermekte-

⁸⁷Suyutî, *et-Tıbbu'n-Nebevî*, 252, 253.

⁸⁸Ebu Davud, *Tıp*, 3.

⁸⁹ Bkz. Buhari, *Tıp*, 13. Bu konudaki diğer örnekler için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar*, 4/430; 11/416.

⁹⁰ Buhari, *Tıp*, 13.

dir.⁹¹

Uygulama esnasında hijyene dikkat edilmesi de bir o kadar önemlidir. İlgili hekim veya uzman tarafından uygun görüldükten sonra hacamat yapılacak bölgenin sterilizasyonunun sağlanması da ayrıca önem arz etmektedir.⁹² Diğer taraftan alınan kanın miktarı da hekimin uygun gördüğü ölçüde olmalıdır. Aksi takdirde yukarıda ifade edildiği gibi kan kaybı, bitkinlik, yorgunluk, unutkanlık ve hafıza kaybı gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği ve faydadan çok zarar vereceği açıktır.

Hacamat operasyonunda, uygulamanın yapıldığı bölgedeki organlarda lenf damarları açılarak kan dolaşım rahatlamış ve böylece o organların üzerindeki stres (baskı) azalmış olacaktır. Uygulamanın yapıldığı bölgede kan hareketliliği ile doğru orantılı olarak, dolaşım rahatlayacak, vücuttaki kan ve dokulardan toksinlerin atılması sağlanacaktır. Klinik çalışmalar ile ispatlanmış bir faydası da vücudun ürettiği tabii kortizonun artmasıdır.⁹³ Bu da hacamat sonrası ağrılı durumların azalmasını hatta yok olmasını sağlayacaktır. Vücuttan kan çıkması nedeniyle yeni kan üretme mekanizmaları harekete geçerek vücuda rahatlık ve zindelik kazandıracaktır.⁹⁴ Bu durumlar bize hacamatın tedavideki fonksiyonunu göstermesi bakımından önemli sonuçlar vermektedir.

Hacamat Yaptırırken Dikkat Edilecek Hususlar

Daha önce de ifade edildiği gibi hacamat yapacak ve yaptıracak kimselerin göz önünde bulundurmaları gereken bazı hususlar vardır. Sağlıklı ve yararlı bir hacamat

⁹¹ Bu konudaki diğer örnekler için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 4/430; 11/416.

⁹² Bu konuda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 1/362.

⁹³ Bu konuda bkz. Akay, M. Turan, *Genel Histoloji*, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008.s. 90-130.

⁹⁴ Bu konuda bkz. Akay, *Genel Histoloji*, s. 90-130.

operasyonu için hacamatın yapılacağı günden önceki gün hayvansal gıdaların alınmaması, süt ve süt ürünlerinin tüketilmemesi ve tuz kullanımının da aza indirilmesi bunlardan bir kaçıdır. Ayrıca güç gerektiren eylemlerden kaçınılması ve dinlenmiş bir vücuda hacamat yapılması tavsiye edilir.⁹⁵ Uygulamanın yapıldığı gün de bu hususlara riayet edilmesi, mesela sıcak banyo yapılmaması, işlem bittikten sonra birkaç saat bir şey yenilmemesi de tedbir bakımından önemlidir.⁹⁶

Ayrıca hacamattan daha sağlıklı ve yararlı sonuçlar elde edilmesi için şu hususların da gözetilmesi tavsiye edilmektedir:

Hacamat aç karnına yaptırılmalıdır. Bir gün öncesinde ve sonrasında cinsel perhiz uygulanmalıdır. Uygulamanın yapıldığı gün aşırı su içilmemeli, çay ve kahve tüketimi azaltılmalıdır. Acı, ekşi ve tuzlu yemekten kaçınılmalıdır. İhtiyaten 48 saat hayvansal gıda alınmamalıdır. Hijyenik şartlarda uzman kimseler tarafından yapılmalıdır.⁹⁷

Bütün bunların yanında hacamat yaptırmaya karar veren kimse mutlaka bir hekime danışmalı ve hacamat yaptırmasına mani bir durumunun olup olmadığı da önceden incelenmelidir. Gerekirse bazı tahliller yaptırılmalıdır.

Hacamat yaptırmanın sakıncalı olduğu durumlar hakkında da şunları söylemek mümkündür:

Hacamatın, çok yaşlı ve zayıf kişilerde, kalp yet-

⁹⁵ <http://www.hacamat.web.tr/blog/tag/hacamat>

⁹⁶ Hz. Peygamber tarafından da bu tür tedbirler alınmıştır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken hususlar için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri – Muhtasar*, 11/428.

⁹⁷ Hacamatın hangi hallerde yapılmasının daha uygun olacağı ile ilgili olarak bkz. Canan, Hz. *Peygamberin Sünnetinde Tıp*, 155,156; Turhanoğlu, *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, s.79, 80.

mezliği olanlarda, bir yeri kesildiğinde kanı durmayan kişilerde, hamilelerde, aşırı kansız kişilerde, AİDS - HİV hastalarında, tansiyonu çok düşük olan kişilerde, küçük çocuklarda ve çok hassas kişilerde yapılmaması tavsiye edilmektedir.⁹⁸

Hacamatla Tedavi Edilen Hastalıklar

Hacamat, hastalıklara karşı önlem amacıyla yapılabildiği gibi, bazı hastalıkların tedavisi için de yapılabilir. En önemli yararlarından birisi vücuttaki kirli kanın alınmasıyla kandaki toksinler, kolesterol ve kullanılan ilaçlardan dolayı kanda bulunan ve kişiye zarar veren maddeler, tehlikesiz bir şekilde vücuttan uzaklaştırılmış olacaktır. Hacamatın dokularda biriken aşırı sıvı ve zehirleri attığı, bağ dokularını güçlendirdiği, cilde ve dokulara kan akışını hızlandırdığı, sinir sistemini uyardığı ve ağrıları dindirdiği bilinen yararlarından bir kaçıdır. Bu yöntem aynı zamanda anında etki gösteren, güvenilir, tehlikesiz, ucuz ve yan etkisi olmayan bir tedavi imkânı sağlamaktadır.⁹⁹

Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminde kan aldırmanın en iyi tedavi metodu olduğu "*Hacamat (kan aldırma) sizin için en iyi tedavi yollarından birisidir*"¹⁰⁰ hadisinden anlaşılmaktadır. Araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre hacamatın 70 civarında hastalığa şifa olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: Kanser, cilt hastalıkları, sedef hastalığı, kısırlık, süreklilik arz eden kronikleşmiş migren, romatizma, mide, bağırsak, karaciğer yetersizliği ve böbrek hastalıklarıdır. Ayrıca kan vermenin, zihinsel, bedensel ve ruhsal birçok hastalığa faydalı

⁹⁸ Hacamat yaptırmanın sakıncalı olduğu yerler, zamanlar ve durumlar için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bâri - Muhtasar*, 11/428.

⁹⁹ <http://www.hacamat.web.tr/blog/tag/hacamat>

¹⁰⁰ Buhâri, *Tıp* 13; Müslim, *Musakat*, 62, 63; Ebû Dâvûd, *Nikâh*, 26, *Tıp*, 3; Tirmizi, *Tıp*, 9.

olduğu tecrübelerle sabit olmuştur.¹⁰¹

Bunların dışında hacamatla tedavi olunan hastalıkların bazıları şunlardır: Baş ağrısı ve sinüzit, tembellik, uyusukluk, uyku fazlalığı, yüksek tansiyon, prostat ve cinsel zayıflık, sırt, bel ve diz ağrıları, vücutta uyusukluk, hormon bozukluğu, yumurtalık hastalıkları.¹⁰²

Konu ile ilgili hadislerin yorumları sadedinde kendi döneminin tıp uzmanlarının bu konudaki bilgilerine yer veren İbn Hacer, vücudun bölgelerine göre hacamatın hangi hastalıklara iyi geldiğini örneklendirirken mesela; pazıdaki kalın damardan kan aldırmanın, karaciğerin, dalağın ve akciğerin hararetine karşı faydalı olduğu gibi; damarlardaki yorgunluklara, diz kapağından ayak bileğine kadar görülen diğer kan hastalıklarına da yarar sağladığını nakleder. Ayrıca omuzdaki damarlardan kan aldırmanın ise vücudun her tarafında arızî olarak görülen şişkinliklere karşı iyi geldiğini dönemin hekimlerden nakleder.¹⁰³

Hacamatın Yan Etkileri ve Sakıncaları

Hacamatın normal şartlarda her hangi bir yan etkisi bulunmamaktadır. Ancak kansızlık, demir eksikliği ve tansiyon düşüklüğü olan kişilerde, beslenme problemleri ve zihinsel yetersizlik yaşayanlarda akıtılan kanın yoğunluğuna bağlı olarak olumsuz sonuçlar doğurabileceği de açıktır. Muhtemelen bundan dolayıdır ki bir rivayete göre Hz. Peygamber oruçlu kimsenin hacamat olmaması gerektiğini bildirmiştir.¹⁰⁴ Sahabe de bu konuda

¹⁰¹ Bu konuda bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bârî - Muhtasar*, 11/432-434; Denizkuşları, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, s.100,101.

¹⁰²Hacamatla tedavi olunan bazı hastalıklar ve elde edilen sonuçlar için bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bârî - Muhtasar*, 11/432-434; Denizkuşları, *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, s.100,101.

¹⁰³ Bu konudaki diğer örnekler için Bkz. İbn Hacer, *Fethu'l Bârî - Muhtasar*, 11/432.

¹⁰⁴Ebu Dâvud, *Savm*, 29; Buhari, *Savm* 32;Tirmizi, *Savm* 24.

oldukça duyarlı olmuştur. Mesela; Hz. Enes (r.a):"Biz oruçlunun hacamat olmasını, sadece bitap düşmesinden korkup terk ettik" diyerek bu kaygıyı dile getirmiştir.¹⁰⁵Ayrıca Steril ortamlarda yapılmayan uygulamaların, hepatit B, HCV, HIV gibi tedavisi güç hastalıkların kişiye bulaştırılmasına yol açabileceği de bilinen bir gerçektir. Bunun yanında çocuklarda, yaşlılarda, hamile veya adet dönemindeki kadınlarda, bazı kanser hastalarında, kemik ve kas problemleri olan kişilerde de yan etkilere ve olumsuzluklara karşı tedbir alınmalıdır.¹⁰⁶

Modern Tıp Açısından Hacamat

Dinimizin akla, bilime ve insan sağlığına verdiği önem bilinmektedir. Her konuda olduğu gibi sağlık konusunda da bilimin ve aklın verileriyle tamamen örtüşen bu nebevî sünnet, Hz. Peygamber tarafından yapılan¹⁰⁷ ve en faydalı tedavi metotlarından birisi olarak tavsiye edilen bir uygulamadır. Nitekim hadiste "*Hacamat (kan aldırma) sizin için en iyi tedavi yollarından birisidir*"¹⁰⁸ buyrulurken o günün şartlarında başvurulan en faydalı tedavi metotlarından birisi olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu tedavi metodu, çağımızda da değerini ve fonksiyonunu korumakta ve günümüz modern tıbbı tarafından desteklenmektedir. Mesela günümüzün önemli problemleri arasında yer alan hiper volemi (vücuttaki kan yoğunluğu) yüzünden baş ağrısı ve solunum-dolaşım sıkıntısı çeken bazı hastaların uzman doktorların önerisi ile kan aldırarak bu hastalıklardan kurtuldukları bilinmektedir. Bazı tıp uzmanları konuyu abartarak, hastalıkların %90'ının kan aldırarak suretiyle tedavi edilebileceğini iddia etmişlerdir. Kanın

¹⁰⁵Ebu Dâvud, *Savm*, 29

¹⁰⁶ Vücudun kan yapısı ile ilgili ayrıntılı bilgiler için bkz. Akay, *Genel Histoloji*, .s. 90-130.

¹⁰⁷Ebu Davud, *Tıp*, 4; Ibn Mace, *Tıp* 21.

¹⁰⁸Buhâri, *Tıp* 13; Müslim, *Musakat* 62, 63; Ebû Dâvûd, *Nikâh* 26, *Tıp*,3; Tirmizi, *Tıp*, 9.

temizlenmesi ile bu tür hastalıklara karşı başarılı sonuç alınması konunun önemini ortaya çıkarmaktadır.

Özellikle psikiyatrik rahatsızlıklarda vücuttaki kirli kanın temizlenmesinin önemi tahmin edilenin çok üzerindedir. Çağımızın hastalığı haline gelmiş ve son yıllarda çok fazla görülmekte olan depresyon tedavisinde kanın temizlenilmesiyle önemli derecede olumlu sonuçların alındığı bilinmektedir. Depresyonda beyin hücreleri olan nöronların birbirlerine bağlantı yaptıkları sinaptik aralıklarda bazı hormonların geçiş hızında bozulma olduğu tespit edilmiştir. Bu bozulmaya bağlı olarak da enerji kaybı, yorgunluk, mutsuzluk, karar vermede güçlük, unutkanlık vb. rahatsızlıkların ortaya çıktığı tıp dünyasında bilinen vakılardır. Burada kanın kirliliğinin büyük önemi vardır.

Bu tür hastaların kan vermeleri sağlandığında, bir süre sonra ilaçlara bile ihtiyacın azaldığı görülmüştür. İnsan sağlığını olumsuz etkileyen birçok rahatsızlık aslında zihinseldir. Kanın temizlenmesi ile belirgin bir değişim meydana gelerek insanın sağlıklı düşünebilme özelliğinin gelişme gösterdiği ve zihinsel problemlerin büyük oranda ortadan kalktığı görülmüştür.¹⁰⁹ Bu durum hacamatın dolaylı olarak zihinsel hastalıklara da iyi geldiğini göstermektedir. Süreklilik arz eden kronikleşmiş, migren, romatizma, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, el ve ayaklarda üşüme, şeker hastalığı, karaciğer yetersizliği gibi zihinsel ve ruhsal birçok hastalıkta ve böbrek hastalıklarında kan vermenin faydaları belirgindir.¹¹⁰

¹⁰⁹ Emiroğlu, Nevzat, *Kan ve Dolaşım*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1982. s. 81. Bu konuda ayrıca bkz. Aidin Salih, *Gerçek Tıp*, Yazı Yayıncılık, İstanbul, 2010.

¹¹⁰ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Aidin Salih, *Gerçek Tıp*, Yazı Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Kan seviyesi düşük anemik ve hemofilili hastaların kan vermelerinin uygun olmadığını daha önce ifade etmiştik. Kan vermeye karar verildiğinde bir tahlil yaptırılarak vücut kan seviyesinin kan vermeye elverişli olup olmadığını öğrenilmesi önemlidir. Son kararın bir tıp doktorunun veya uzmanın muayenesinden geçildikten sonra verilmesinin uygun olacağını belirtmekte yarar vardır.

Yapılan tıbbî araştırmalar neticesinde hacamat yoluyla vücuttaki kirli kan alınınca, hastaların beyinlerinden geçen kan akışının hızlandığı, kandaki alyuvar yoğunluğunun azaldığı, hemoglobün seviyesinin düştüğü, böylece kalbin beyne daha rahat pompalama yaptığı tespit edilmiştir.¹¹¹ Ayrıca araştırmalarda, kan akışının hızlanmasıyla insanın ataklığının da fark edilir derecede arttığı görülmüştür.¹¹²

Hülasa modern tıbbın birçok hastalığın tedavisinde öngördüğü kirli kanın temizlenmesi, Hz. Peygamberin (s.a.s.) bu sünnetiyle birebir örtüşmektedir. Bu durum geleneksel bir tedavi uygulaması olarak kabul edilen hacamatın insan sağlığı bakımından ne kadar önemli olduğunu ve Hz. Peygamberin bu konudaki teşhis ve tedavilerinin modern tıp bağlamında ne kadar isabetli olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Bir çeşit tedavi metodu olan hacamat, binlerce yıldır devam eden geleneksel bir sağlık uygulamasıdır. Klasik dönemlerde ihtiyaca binaen daha fazla ilgi gösterilen bu tedavi şekli tarihi süreçteki uygulamaların ve alınan olumlu sonuçların doğal neticesi olarak günümüze kadar

¹¹¹ Emiroğlu, *Kan ve Dolaşım*, s. 81. Bu konuda ayrıca bkz. Aidin Salih, *Gerçek Tıp*, Yazı Yayıncılık, İstanbul, 2010.

¹¹² Bu konuda bkz. Aidin Salih, *Gerçek Tıp*, Yazı Yayıncılık, İstanbul, 2010

devam etmiştir.

Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından da bizzat uygulanıp tavsiye edilen hacamat hususunda temel hadis kaynaklarında yer alan çok sayıda rivayet mevcuttur. Bu hadisler aynı zamanda Tıbbı Nebevî kitaplarında da oldukça önemli yer tutmaktadırlar. Koruyucu hekimlik bağlamında da önemli bir fonksiyon ifa eden hacamatın İslam dini açısından nebevi bir sünnet olduğu açıktır.

Hz. Peygamberin (s.a.s.) sağlıkla ilgili tavsiyelerinden ve bizzat tatbik ettiği sünnetlerinden olan bu yöntem, sebebi belli bir hastalığın tedavisinin yanı sıra, kan fazlalığının vücutta meydana getirdiği rahatsızlıkları gidermek için de kullanılan bir tedavi usulüdür. Bu tedavi metoduna hem gelenek hem de modern tıp açısından baktığımızda belli şartlar altında hiçbir yan etkisi olmayan, tamamen doğal bir yöntem olduğunu görmekteyiz.

Yetkili uzmanlar tarafından usulüne ve Peygamberimizin (s.a.s.) tavsiyelerine uygun olarak yapıldığı takdirde modern tıbbın verileriyle de örtüşen, hiç acı vermeyen ve bir iz bırakmayan hacamat, hızlı iyileşme ve vücutta rahatlatma sağlayan ve birçok hastalığa şifa dağıtan bir özelliğe de sahiptir. Aynı zamanda en hızlı ve pratik bir tedavi usulüdür. Ayrıca bu yolla alınan kanın temiz kan değil, kirli, koyu ve pıhtılaşmış olan derinin altındaki pasif kan olduğu modern tıp tarafından da onaylanmaktadır.

Son zamanlarda alternatif tıp çerçevesinde oldukça rağbet gören ve kupa terapisi olarak da adlandırılan söz konusu uygulamalar ile ilgili olarak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ciddi bir zarurettir. Sağlık bakanlığı başta olmak üzere ilgili sağlık kuruluşlarının gözetiminde ve denetiminde sertifika programlarının düzenlenerek ehliyetli uzmanların yetiştirilmesi ve yaygınlaştırılması,

bu konudaki risklerin azaltılması ve daha sağlıklı uygulamaların yapılabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Akay, M. Turan, *Genel Histoloji*, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008.
- Buharî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil *el-Câmiu's-Sahîh*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- Canan, İbrahim Hz. *Peygamberin Sünnetinde Tıp*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1991.
- Denizkuşları, Mahmut *Kuran-ı Kerim ve Hadislerde Tıp*, Hüner Yayınevi, Konya, 2008.
- Ebu Davud, Süleyman b. el-Eşa's, *Sünen*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- Ebu Süleyman Ahmed b. Muhammed el- Hattabî, *Mealimu's-Sünen Şerhu Süneni Ebi Davud*, Daru'l Kütübi'l İlmiye, Beyrut, 1991.
- Emiroğlu, Nevzat, *Kan Ve Dolaşım*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1982.
- İbn Esîr, (t.y.) *en-Nihaye fi Garibi'l Hadîs ve'l- Eser*, Beyrut, Mektebetu'l- İlmiyye.
- İbn Hacer el Askalanî, *Muhtasar Fethu'l Bârî, İhtisar*, Ebu Suhayb Safâ Ed-Davvî Ahmed El-Adevî, Mütercim, M. Beşir Eryarsoy, Polen Yayınları, 2008.
- İbn Manzûr, Muhammed b. Mukerrem el-Mısri, *Lisanu'l-Arab*, I-XV, Dâru Sâdr, Beyrut ts. hcm maddesi.
- İbn Salah, *Ulumu'l Hadis*, Daru'l Fikr, Dımeşk, 1986.
- Karabulut, Ali Rıza, *Tıbb-ı Nebevi Ansiklopedisi*, I-II, Mektebe Yayınları, Kayseri, 1993.
- Mâlik b. Enes, *el-Muvatta*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin b. el-Haccâc, *el-Camiu's-Sahîh*,

- İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- Nesaî, Ebû Abdırrahman b. Şua'yb, *es-Sünen*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- Komisyon (Yayın Yönetmeni Özyel, Ercan ()) *Peygamberimizden Sağlık Öğütleri, Tıp-ı Nebevî*, Özge Basın Yayın, İstanbul, ts.
- Salih, Aidin, *Gerçek Tıp, Yazı Yayıncılık*, İstanbul, 2010.
- Suyutî, Ebu Fadl Celaleddin Abdurrahman, *et-Tıbbu Nebevî*, Mektebetu Ceylil Cedid, San'a, 1987.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- Turhanoğlu, Ahmet *Hadislerde Koruyucu Hekimlik*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 1999.
- Türkiye Diyanet Vakfı *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1993.
- Yalım, Zeki Rağıp *Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı*, İstanbul, 1961.
- <http://www.hacamat.web.tr/blog/tag/hacamat>.
- <http://www.kupaterapisi.com>.
- <http://www.dogalrehber.com/web/tedavi/kupaterapisitarihi.html>.